

ROLA ARBORETUM I ZAKŁADU FIZJOGRAFII W BOLESTRASZYCACH W ROZWOJU WSPÓŁPRACY Z OGRODAMI BOTANICZNYMI I PARKAMI DENDROLOGICZNYMI NA UKRAINIE – CZĘŚĆ 2

The role of the Bolestraszyce Arboretum in the development of
collaboration with Ukrainian botanical gardens and dendrological parks

ANDRIY PROKOPIV

*Ivan Franko National University of Lviv Botanical Garden, 79014 Lviv, 44 Cheremshyny
str., Ukraine, tel./fax 380 3276 83 69, e-mail:prokopivandriy1@gmail.com*

Spis treści

WSPÓŁPRACA	3
WSPÓŁPRACA Z NIKITSKIM OGRODEM BOTANICZNYM	5
WSPÓŁPRACA Z OGRODEM BOTANICZNYM UNIWERSYTETU LWOWSKIEGO	9

WSPÓŁPRACA

Współpraca pomiędzy polskimi i ukraińskimi badaczami nie ograniczyła się tylko do tworzenia kolekcji dereni w Arboretum, ale okazała się obiecująca w kontekście oceny właściwości przeciwutleniających owoców różnych odmian oraz oceny perspektyw ich wykorzystania w celach medycznych i spożywczych. Promotorem takich badań była Alicja Kucharska profesor Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, która wyniosła biochemiczne badania ukraińsko-polskie dotyczące oceny składu chemicznego owoców derenia na poziom światowy (Ryc. 14).

Taki format współpracy stał się możliwy dzięki kolekcji derenia Arboretum w Bolestraszytach i Narodowego Ogrodu Botanicznego w Kijowie. Niesamowita energia i wyjątkowy talent profesor Svitlany Klymenko pozwoliły wspólnie z dyrektorem Narcyzem Pióreckim zapoczątkować stabilną i owocną wieloletnią współpracę, o czym wymownie świadczy opisana i zarejestrowana przez profesor Klymenko nowa odmiana derenia – 'Narcyz' (Ryc. 15).

Naturalne występowanie derenia na Ukrainie skłoniło do organizacji wspólnych ukraińsko-polskich wypraw z udziałem Narcyza Pióreckiego i jego współpracowników oraz pracowników ogrodów botanicznych i arboretów na Ukrainie. Podczas wielokrotnych wypraw na Krym zwiedzano i zbierano materiał nasadzeniowy nie tylko w terenie naturalnego występowania derenia, ale w miejscowych ogrodach historycznych.

Ryc. 8. Słowacja. Dr Narcyz Piórecki (dyrektor Arboretum w Bolestraszycach) i prof. Svitlana Klymenko (Narodowy Ogród Botaniczny Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie) podczas badań terenowych nad dereniem jadalnym, 2016, fot. Arboretum Bolestraszyce

Ryc. 9. Ukraina. Biała Cerkiew. Dendrologiczny Park Aleksandria:
dr Viktoria Rubis (zastępca dyrektora Dendrologicznego Parku Aleksandria), dr Sergij Galkin (dyrektor Dendrologicznego Parku Aleksandria), Eligiusz Rybienik, Piotr Markut (dyrektor Tarnobrzieskiego Domu Kultury), dr Narcyz Piórecki (dyrektor Arboretum w Bolestraszycach), Elżbieta Melon (Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego), doc. Svitlana Zhaldak (Tawrijski Uniwersytet Narodowy w Symferopolu), 2011

Ryc. 10. Arboretum w Bolestraszcach. Uczestnicy międzynarodowego projektu FarmersEduca – Neglected and Underutilized Species in the Socio-Economic Rural Development, 2018–2019, Project SaveBees – Save Endangered Bees to Improve Nutrition, Health and Life Quality of Human. Od lewej: prof. Dzhamal Rakhmetov (Wydział Roślin Uprawnych, Narodowy Ogród Botaniczny Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie), prof. Nataliya Zaimenko (dyrektor Narodowego Ogródu Botanicznego Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie), dr Olena Vergun (Wydział Roślin Uprawnych, Narodowy Ogród Botaniczny Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie), dr Liudmyła Svydenko (Państwowe Przedsiębiorstwo Gospodarstw Eksperymentalnych Instytutu Ryżu Narodowej Akademii Nauk Rolnych), dr Andriy Prokopiv (dyrektor Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Lwowskiego, Wydział Botaniki Uniwersytetu Lwowskiego), prof. Svitlana Klymenko (Narodowy Ogród Botaniczny Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie, Zakład Aklimatyzacji Roślin Sadowniczych), dr hab. Jakub Dolatowski (Arboretum w Bolestraszcach), dr Margarita Karnatovska (Państwowe Przedsiębiorstwo Gospodarstw Eksperymentalnych Instytutu Ryżu Narodowej Akademii Nauk Rolnych), dr Olga Grygorieva (Narodowy Ogród Botaniczny Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie, Wydział Aklimatyzacji Roślin Owocowych), dr Mariya Calista (Narodowe Muzeum Historii Naturalnej Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie), 2017, fot. E. Żygała

WSPÓŁPRACA Z NIKITSKIM OGRODEM BOTANICZNYM

W tym samym czasie nawiązano współpracę z Nikitskim Ogrodem Botanicznym, jednym z najstarszych na Ukrainie (założonym w 1812 r.). Na początku 2004 r. rozpoczęto prace nad utworzeniem Ogródu Botanicznego Tawrijskiego Uniwersytetu Narodowego w Symferopolu na terenie parku miejskiego. W krótkim czasie zbiory tego ogrodu zostały uzupełnione dużą ilością odmian pochodzących z ogrodów botanicznych na Ukrainie.

W konferencji poświęconej 5-leciu Ogródu Botanicznego w Symferopolu wzięła udział liczna delegacja z Polski, między innymi z Bolestraszc (dyrektor Arboretum Narcyz Piórecki), Uniwersytetu Warszawskiego (zastępca dyrektora Ogródu Botanicznego Elżbieta Melon). Od tego czasu duża kolekcja irysów i roślin bagiennych z Arboretum w Bolestraszcach została przekazana do zbiorów Ogródu Botanicznego w Symferopolu. Dyrektor Anna Ripetska na zaproszenie Narcyza Pióreckiego odwiedziła Arboretum w Bolestraszcach i inne ogrody botaniczne w Polsce. Współpraca ta mogłaby być bardziej owocna, gdyby nie okupacja Półwyspu Krymskiego.

Bliskie i stałe kontakty zawodowe pomiędzy polskimi i ukraińskimi ogrodami botanicznymi i arboretami są w dużej mierze zasługą Dyrekcji Arboretum w Bolestraszcach. W 2007 r., dzięki inicjatywie dyrektora Arboretum Narcyza Pióreckiego, na szczepku Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów Rzeczypospolitej Polskiej zdecydowano się wesprzeć wizytę delegacji z Ogrodów Botanicznych i Dendrologicznych Ukrainy na II Międzynarodowej Konferencji Ogrodów Botanicznych Europy Środkowo-Wschodniej (lipiec 2007) – Europejskie Forum Ogrodów Botanicznych EuroGard-II, które odbywało się w Warszawie – Rogowie.

Ryc. 11. Arboretum w Bolestraszcach. Międzynarodowy Festiwal Derenia. Andriy Prokopiv (dyrektor Ogrodu Botanicznego we Lwowie), André Gayraud (Jardins d'Exception Francja), Hans Weiss (Steinschaler Naturhotels Austria), Jakub Dolatowski (Arboretum w Bolestraszcach), Rembert Schleicher (Międzynarodowa Sieć Edukacyjna PILGRIM Austria), 2017, fot. N. Piórecki

Udział licznej delegacji z ogrodów botanicznych Kijowa, Lwowa i Narodowego Parku Dendrologicznego „Zofiówka” w Humaniu, stał się możliwy dzięki wsparciu finansowemu spokrewnionych instytucji botanicznych w Polsce. W tym czasie ukraińscy koledzy mieli okazję nie tylko wziąć udział w Europejskim Forum, ale także nawiązać bliskie kontakty i współpracę z szeregiem podobnych instytucji w Polsce.

Ryc. 12. Ukraina. Pracownicy Arboretum w Bolestraszcach: Józef Hordowski i Ewa Antoniewska w Dziecięcym Ogrodzie Botanicznym w Zaporozżu, 2018, fot. E. Żygała

Ryc. 13. Ukraina. Pracownicy Arboretum w Bolestraszcach: Elżbieta Żygała i Ewa Antoniewska oraz Tatiana Prikladivska z Ogrodu Botanicznego Narodowego Uniwersytetu Leśnictwa Ukrainy we Lwowie przy tablicy informacyjnej w Dziecięcym Ogrodzie Botanicznym w Zaporozżu, 2018, fot. R. Żurawel

Ryc. 14. Słowacja. Badania terenowe nad dereniem jadalnym. Prof. Svitlana Klymenko (Narodowy Ogród Botaniczny w Kijowie), dr hab. Alicja Kucharska (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu), Robert Żurawel (Arboretum w Bolestraszcach), 2014, fot. Arboretum Bolestraszyce

Ryc. 15. Ukraina. Prof. Svitlana Klymenko (Narodowy Ogród Botaniczny w Kijowie) i dr Narcyz Piórecki (Arboretum w Bolestraszcach), 2008

WSPÓŁPRACA Z OGRODEM BOTANICZNYM UNIWERSYTETU LWOWSKIEGO

Wieloletnia współpraca Arboretum w Bolestraszcach z Ogrodem Botanicznym Uniwersytetu Lwowskiego zaowocowała polsko-ukraińskim projektem Inwentaryzacja i zachowanie różnorodności odmian drzew owocowych we wschodniej Galicji, finansowanym ze środków polskiego Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W trakcie realizacji projektu udało się odnaleźć i zachować w kolekcjach Arboretum kilkadziesiąt odmian jabłoni, które zachowały się pojedynczo w gospodarstwach na sąsiednich terenach przygranicznych. Projekt rozszerzył tradycję zachowania starych odmian jabłoni zapoczątkowaną w Arboretum na poziomie międzynarodowej współpracy i pozwolił zwiększyć pulę enetyczną (Ryc. 16).

W wielu konferencjach na Ukrainie uczestniczyli koledzy z Arboretum w Bolestraszcach, m.in. w Białej Cerkwi, Humaniu, Lwowie, Kijowie, Symferopolu, Zaporozżu i zawsze, oprócz ciekawych i edukujących wykładów, przywozili rośliny do uzupełnienia zbiorów krajowych ogrodów botanicznych i arboretów. Arboretum zbudowało szczególną relację z Narodowym Parkiem Dendrologicznym „Zofiówka” w Humaniu. Ponad dwudziestu pracowników „Zofiówki” odwiedziło Arboretum w Bolestraszcach, zapoznało się z różnorodnością kolekcji i pozyskało wiele roślin do swoich zbiorów. Profesor Ivan Kosenko (dyrektor Narodowego Parku Dendrologicznego „Zofiówka” w Humaniu) zawsze z zachwytem i wdzięcznością wspomina wyjazdy do Bolestraszc ze względu na przyjazne stosunki z byłym i obecnym dyrektorem, możliwość zdobycia doświadczenia oraz bezcennej wiedzy zarówno dla siebie, jak i dla swoich uczniów. Jednocześnie pracownicy Arboretum w Bolestraszcach podziwiają energiczne wysiłki Ivana Kosenki w rozwoju perły ogrodowo-parkowej sztuki Ukrainy – Narodowego Parku Dendrologicznego „Zofiówka” w Humaniu (Ryc. 17–18).

Ryc. 16. Ukraina. Pracownicy Arboretum w Bolestraszcach w starym sadzie w miejscowości Byków podczas badań terenowych realizowanych w ramach międzynarodowego projektu Inwentaryzacja i zachowanie różnorodności starych odmian drzew owocowych we wschodniej Galicji, 2010, fot. E. Rybienik

Ryc. 17. Ukraina. Narodowy Dendrologiczny Park „Zofiówka” w Humaniu. Od lewej: prof. Volodymyr Shlapak (Humański Narodowy Uniwersytet Sadownictwa w Humaniu), dr Viktor Sobchenko (pracownik naukowy Narodowego Dendrologicznego Parku „Zofiówka” w Humaniu), dr Narcyz Piórecki (dyrektor Arboretum w Bolestraszcach), Mykola Dzym (zastępca dyrektora Narodowego Dendrologicznego Parku „Zofiówka” w Humaniu), prof. Ivan Kosenko (dyrektor Narodowego Dendrologicznego Parku „Zofiówka” w Humaniu), dr Volodymyr Kozlov (pracownik Narodowego Dendrologicznego Parku „Zofiówka” w Humaniu), prof. Anatolij Opalko (pracownik naukowy Narodowego Dendrologicznego Parku „Zofiówka” w Humaniu), 2008

Dzięki gościnności i poparciu Arboretum w Bolestraszcach naukowcy z ogrodów botanicznych i arboretów Ukrainy zaczęli przyjeżdżać do Polski i odwiedzać inne instytucje botaniczne. Koledzy z Arboretum zawsze chętnie dzielą się swoją wiedzą i praktycznym

doświadczeniem oraz zachęcają do wizyt i dalszej współpracy. Arboretum w Bolestraszcach otworzyło przed ukraińskimi kolegami szerokie i obiecujące możliwości dalszego rozwoju (Ryc. 19).

Ryc. 18. Jubileusz 40-lecia Arboretum i Zakładu Fizjografii w Bolestraszcach, prof. Ivan Kosenko (dyrektor Narodowego Parku Dendrologicznego „Zofiówka” w Humaniu) i dr Narcyz Piórecki (dyrektor Arboretum w Bolestraszcach), 2015, fot. Arboretum Bolestraszyce

Ryc. 19. Przemyśl. Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli. Dr Andriy Prokopiv, dyrektor Ogrodu Botanicznego we Lwowie, prezentuje wykład Historia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Lwowskiego, w ramach projektu „Zielone Podkarpacie”, realizowanego przez Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia „Pro Carpathia” w Rzeszowie, 2009, fot. N. Piórecki